

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og
utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Kongen i statsråd
v/ Statsminister Erna Solberg
Postboks 8001 Dep.
0030 Oslo

Ref: 13/4417

Kopi til:
Klima- og miljødepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KLAGE PÅ VEDTAK – GRUVEDRIFT I ENGEBØFJELLET OG UTSLIPPSTILLATELSE FOR DEPONERING AV GRUVEAVFALL I FØRDEFJORDEN

Viser til Klima- og miljødepartementets (KLD) vedtak av 17.april d.a.¹ hvor Nordic Mining ASA gis tillatelse til gruvevirksomhet i Engebøfjellet med tilhørende utslippstillatelse (utkast), innbefattet deponi av gruveavfall og utslipp av prosesskemikalier til Førdefjorden.

Organisasjonene viser til høringsuttalelser fra Natur og Ungdom², Naturvernforbundet³ og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe⁴ til Reguleringsplan for utvinning av rutil i Engebøfjellet i Naustdal kommune og Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden miljøgruppes innspill til høringer i innsigelsessak for reguleringsplanen i Kommunal- og moderniseringsdepartementet⁵. Med bakgrunn i disse, samt uttalelser fra Havforskningsinstituttet, Norsk Institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES), Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet ønsker organisasjonene å påklage vedtaket fattet hos KLD. Klagen er rettet til Kongen i Statsråd.

Organisasjonene frykter at gjennomføring av prosjektet med utslippstillatelse vil medføre den største forurensningsskandalen i nyere tid i Norge, og vil på det sterkeste og mest innstendige fraråde at vedtaket gjøres rettskraftig, med tanke på miljøkonsekvenser, konsekvensene for matsikkerhet, lokalt næringsliv og Norge som sjømat-, reiselivs- og miljønasjon.

---

¹ Klima- og miljødepartementet: *Nordic Mining ASA – tillatelse til gruedrift i Engebøfjellet (2015)*

² Natur og Ungdom: *Høringsuttalelse fra Natur og Ungdom vedrørende søknad om reguleringsplan for dyptvannsdeponi i Førdefjorden – Nordic Mining ASA (2010)*

³ Naturvernforbundet: *2. gangs høring Engebøprosjektet (2010)*

⁴ Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe: *Høringsuttale (2010)*

⁵ Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe: *Reguleringsplan for Engebøfjellet – ny høring i innsigelsessak (2014)*, sendt Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet.

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe mener utslippstillatelsen til Nordic Mining ASA for gruve drift i Engebøfjell med deponi av gruveavfall i Førdefjorden må trekkes tilbake. Vi begrunner vår klage i følgende hovedpunkter:

A. Samlede konsekvenser – nasjonal laksefjord

De samlede konsekvensene for det marine livet i hele Førdefjorden vil bli påvirket av gruve deponiet. De samlede konsekvensene vil være store på lakse fisken og plasseringen av deponiet vil være i konflikt med formålet for vern som nasjonal laksefjord.

B. Aure og laks – Uakseptable konsekvenser og mangelfulle undersøkelser

Det er ikke gjennomført undersøkelser vedrørende påvirkning for sjøauren som lever i fjorden og ikke på vandrende laks, noe som er gjort på vandrende smolt, men mangelfullt. Konsekvensene av rystelser fra sprengning i Engebøfjellet for lakseyngel og følger av nanopartikler fra deponiet for laksen er ikke utredet.

C. Effekt av nanopartikler

Det er ikke utredet påvirkningseffekt av nanopartikler på fisk og havlevende organismer, grad av produksjon av naturlige nanopartikler ved oppredning og bidrag til samlet konsekvens for det marine livet i fjorden.

D. Konsekvenser av miljøgifter

Utslippene i Førdefjorden vil inneholde akrylamid og kadmium i konsentrasjoner som vil kunne føre til bioakkumulering og skade på sjømat og risiko for mennesker. Det er heller ikke gjennomført konsekvensutredning av den kraftige økningen av Magnafloc 155 fra 10 - 15 tonn/år til 60 tonn pr år som det er gitt løyve til.

E. Manglende kunnskap om fjorder som naturtype

Fjord er en truet naturtype og er oppført på Rødlista for naturtyper (2011). Å ta vare på en i stor grad urørt og ren, arts- og fiskerik fjord som Førdefjorden må være en forutsetning for økt kunnskap om tilstanden i norske fjorder.

F. Konsekvenser for dypvannsfisk – blålange og pigghå

Deponiet vil få konsekvenser for truede arter, som blålange og pigghå, og gjøre det vanskeligere å nå bestandsmålene. Dette er i konflikt med naturmangfoldlovens bestemmelser om føre-var og forvaltningsmål for arter, og kan føre til at Norge ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser etter konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).

G. Manglende krav om tilbakefylling som alternativ - og bruk av sjødeponi i gruenæringen

Det er ikke gjennomført tilstrekkelige utredninger av alternativ bruk av avgangsmassen, og det er ikke stilt krav til alternativ bruk, minimering eller tilbakefylling. Dette er uholdbart når resten av verden går bort fra å dumpe gruveavfall på havet.

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

H. **Konsekvenser for mattrygghet**

NIFES har påpekt at utslipp av tungmetaller og kjemikalier fra deponiet vil kunne få konsekvenser for mattryggheten i området. Det blir også påpekt påvirkning av Tio₂ nanopartikler for blåskjell og krabbe. Konsekvensene er ikke tilstrekkelig utredet til å kunne si ja til deponiet.

I. **Manglende vurdering i forhold til grunnlovas paragraf 112**

Løyyvet til gruvedrift kan føre til varige negative virkninger på naturmangfoldet, og tap av naturressurser for etterslekta. Dette er ikke vurdert opp mot grunnlova: "Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten".

Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe mener vedtaket om gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelsen for deponi av gruveavfall i Førdefjorden ikke skal finnes rettskraftig, og prosjektet avvises. Dersom Kongen i statsråd likevel godkjenner prosjektet krever vi følgende:

1. Prosjektet gjennomføres uten sjødeponi av gruveavfall. Det stilles krav til nullutslipp til sjø tilsvarende kravene til norsk oljeindustri, og prosjektet gjennomføres med krav til utnyttning av restmasse til alternative formål, avfallsminimering, trygg midlertidig tørrlagring på land og gjenfylling i gruva. Underjordsdrift er nødvendig for å kunne gjennomføre deponering av restmasse i gruva under drift, og vi viser til at det finnes flere internasjonalt brukte metoder for dette, for eksempel "gjenfyllingsbryting" / "Cut and fill". Slike brytemetoder kan tillate tilbakefylling av inntil 50 - 60% av uttatt masse, og kan samtidig gi god utnyttning av tilgjengelige bergressurser.
2. Det stilles krav om underjordisk drift av gruveprosjektet, tilsvarende krav stilt av Statens Pensjonsfond Utland for investering i gruveprosjekter⁶. Prosjektet tillates ikke gjennomført med åpent dagbrudd. Vi vil også vise til EUs utviklingsplaner i "European Innovation Partnership on Raw Materials", initiert av EU-kommisjonen, der man satser på konsekvent bruk av underjordsdrift for å oppnå sosial aksept av gruvedrift og redusert økologisk fotavtrykk:
  - "zero waste underground mining approaches eliminating generation of large tailings in order to facilitate social dialogue on mining».
  - Invisible mine, to contribute to shifting fully the conventional mining production processes from the surface to underground and integrate them with other underground processes in order to access deeper

---

⁶ Emilie Ekeberg: *Kapper fjelltoppen* (Klassekampen, 2015)

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og
utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

deposits, reduce the environmental footprint and improve public
understanding of the mining operations."⁷

3. Det innføres en deponiavgift for prosjektet med sikte på minimering av miljøskadelige deponier på land og tilrettelegging for alternativ bruk av restmasse. Vi viser blant annet til avgiftssystemet i Polen, som har ført til sterk nedgang i behovet for deponi av restmasser.

Organisasjonene vil i tillegg peke på at det er en pågående prosess i Stortinget med vurdering av om Stortinget er instansen som skal behandle tillatelser til store gruveprosjekter. Organisasjonene vil peke på at prosessen av hensyn til demokratiske prosesser bør fryses til Stortinget har avgitt sin innstilling.

Organisasjonene vil peke på at det er en pågående prosess i EFTA-domstolen for å få avgjort lovligheten av KLDs vedtak opp mot EUs vannrammedirektiv. Organisasjonene forventer at prosessen med rettsliggjøring av vedtaket settes på vent til endelig avgjørelse i EFTA.

Utførende begrunnelse og kommentarer til punktene følger i dette dokumentet.

Med vennlig hilsen

Sign.

Arnstein Vestre
Leder i Natur og Ungdom

Lars Haltbrekken
Leder i Naturvernforbundet

Anne-Line Thingnes Førstund
Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe

Kontakt:

Magnus Storvoll Strømseth
Fagmedarbeider i Natur og Ungdom
magnuss@nu.no
902 72 770

---

⁷ Milan Grohol, European Commission, DG Enterprise and Industry, Conference on Initiatives related to the EIP on Raw Materials, (19 April 2013)

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Utdypende kommentarer

A. SAMLEDE KONSEKVENSER – NASJONAL LAKSEFJORD

Fjordsystemene er komplekse økosystemer. Organisasjonene vil trekke i tvil vurderingene som er gjort når KLD med tillatelsen har behandlet ytre og indre fjord som to separerte fjordsystemer. De to delene av fjorden er to nært sammenhengende økosystemer, som påvirker hverandre.

Førdefjorden er en av 29 utvalgte nasjonale laksefjorder. Dette er en ordning for å de viktigste villaksbestandene langs kysten særlig beskyttelse. Laksestammene skal ifølge Lakse- og innlandsfiskloven⁸ ”I disse områdene (...) sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep”.

I Stortingsproposisjonen om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og –fjorder⁹ slås det fast at ”beskyttelsesregimet for nasjonale (...) laksefjorder skal sikre villaksen en særlig beskyttelse”. Den slår også fast at regimene åpner for nye tiltak og aktiviteter, men bare ”dersom disse ikke medfører økt risiko for de laksebestandene som skal beskyttes”. Regimene i villaksforvaltningen skal bygge på den grunnleggende forutsetningen at summen av endringer i aktivitetene i vassdragene og fjordområdene over tid ikke skal medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen. Nausta er den mest produktive laksebestanden i Sogn og Fjordane¹⁰

Vernet som nasjonal laksefjord er gitt for å styrke og opprettholde laksestammene i vassdragene i indre Førdefjord. Laksefjordinstituttet omfatter også forurensning ved munningen til laksefjord. Det planlagte deponiet ligger nær munningen til laksefjorden og ligger ellers slik at all laks og anadrom laksefisk som skal passere inn og ut av indre fjord og til Nausta-vassdraget, må passere gjennom deponiområdet. Ved Ålesundet og ut i fjordbassenget ved Redalsvika dannes en trakt hvor all laks i fjorden vandrer forbi. Organisasjonene mener det strider med formålet for den nasjonale laksefjorden å gjennomføre planene om deponi i fjorden (se B. Aure og laks – uakseptable konsekvenser og mangelfulle undersøkelser).

B. AURE OG LAKS – UAKSEPTABLE KONSEKVENSER OG MANGELFULLE UNDERSØKELSER

Konsekvens av sprengning på lakseyngel

Det er uttrykt sterk bekymring blant flere aktører om manglende kunnskap om konsekvensene rystelser fra sprengning i Engebøfjellet vil ha for lakseyngel i fjorden. Førdefjorden er en nasjonal laksefjord, satt av til ivaretagelse av Norges samlede villaksstamme.

---

⁸ Stortinget: *Lakse- og innlandsfiskloven* (1992)

⁹ Miljøverndepartementet: *St.prp. nr 32: Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* (2006)

¹⁰ Lisbet Harstad: *Sjødeponi i Førdefjorden sprer uro blant elveeierne* (Nasjonen, 2015)

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Konsekvenser av nanopartikler på laks

Det er ikke undersøkt hvilke følger nanopartikler fra deponiet kan ha for laksen, særlig for fiskens gjeller. Forskning fra flere fremtredende forskningsinstitusjoner¹¹ har tidligere vist at nanopartikler av titandioksid (TiO₂) kan skade genmaterialet til havlevende organismer, og at nanopartikler akkumuleres opp i næringskjeden og øker opptaket av tungmetaller.

Manglende kunnskap om laksefisk

Det er blitt uttrykt sterk bekymring fra elveeiere i Nausta elveeigerlag rundt kunnskapen om bestanden av aure og laks i Førdefjorden. 75 grunneiere i området har påpekt sviktende kunnskapsgrunnlag, og krever mer kunnskapsinnhenting om beskaffenheten av bestanden i fjorden, og hvilke konsekvenser gruvedriften vil ha på den¹². Norsk institutt for naturforskning (NINA) har også uttalt at «Det foreliggende kunnskapsgrunnlaget er ikke tilstrekkelig til å kunne gi sikker kunnskap om hvilke effekter gruvedrift vil ha på utvandrende laksesmolt fra Nausta.»¹³

Uakseptabel konsekvens for laksens næringsgrunnlag

Torskelarver er en viktig del av laksesmoltens næringsgrunnlag. Norges Fiskarlag har tidligere påpekt at deponiet rammer viktige gyteområder for kysttorsk, også dokumentert av Havforskningsinstituttet, som i Førdefjorden "fant en av de høyeste konsentrasjonene av torskeegg i Sogn og Fjordane" i og rundt det planlagte deponiområdet i Førdefjorden under tokt i 2014¹⁴. Påvirkning av gyteområdene vil påvirke bestanden av kysttorsk, men også en av laksesmoltens viktige næringskilder, med ukjente konsekvenser for bestanden av laks i fjorden.

Økosystemenes beskaffenhet – nasjonal laksefjord

I lakse- og innlandsfiskloven § 7a første ledd slås det fast at "Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep."

En sunn forvaltning av en nasjonal laksefjord forutsetter et intakt økosystem. Deponitillatelsen gjør det umulig å oppnå den spesielle beskyttelsen tittelen "Nasjonal laksefjord" pålegger. Det er ikke akseptabelt å åpne for storstilt forurensing og endring av villaksens levevilkår i en fjord som er definert som nasjonal laksefjord med særskilt vern ifølge lakse- og innlandsfiskloven.

---

¹¹ Naturvernforbundet: *Nanopartiklar – Risiko ved utslepp av gruveavfall i Førdefjorden, litteraturliste* (2014)

¹² <http://www.nationen.no/naering/sjadeponi-i-fardefjorden-sprer-uro-blant-elveeiere/>

¹³ NINA Rapport 416 <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2009/416.pdf>

¹⁴ http://www.imr.no/nyhetsarkiv/2014/oktober/fant_nye_gytefelter_i_fordefjorden/nb-no

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Det planlagte deponiet I Førdefjorden er uten tvil et tiltak som kan påvirke laksens levestandard. Vi mener at regjeringen i vedtaket ikke har fulgt de særskilte hensynene som må tas i nasjonale laksefjorder, og dermed brutt loven.

C. EFFEKT AV NANOPARTIKLER

Finfraksjonen i et eventuelt deponi for gruveavfall i Førdefjorden vil inneholde nanopartikler av flere mineraler, deriblant titandioksid (TiO_2), som følge av oppredningsprosessen og behovet for oppmaling av stoffene med lav mineralkonsentrasjon i Engebøfjellet.

Avhengig av strømforholdene vil nanopartikler fra deponiområdet spre seg i ulik grad ut i vannfasen. Det er grunn til å tro at strømforholdene i fjorden er sterkere enn tidligere antatt. Forskere ved Geofysisk institutt, UiB, har i etterkant av vedtaket til KLD hevdet at det vil være nødvendig med ytterligere undersøkelser av forholdene¹⁵.

Vi har god kjennskap til TiO_2 og dets kjemiske egenskaper internasjonalt. I nanopartikkelform gir forbindelsen oksidativt stress, som igjen kan gi skade på cellulære makromolekyler som DNA og lipider i fisken. Fisk er følsomme for TiO_2 og særlig cellemembraner i gjellene på fisken vil kunne påvirkes. Det er påvist skade på gjellene til yngel av regnbueørret ved gjentatt påvirkning av TiO_2 .¹⁶

Forsøk har vist at nanopartikler av titandioksid kan bidra til økt opptak av kadmium og dioksiner i havlevende organismer. Det aller giftigste dioksinet, TCDD, viste seg å raskere tas opp i blåskjell under påvirkning av TiO_2 . Organisasjonene mener det er uforsvarlig å tillate deponi som innebærer spredning av nanopartikler i Førdefjorden.

D. KONSEKVENSER AV MILJØGIFTER

Akrylamid

Nordic Mining har fått utslippstillatelse for 60 tonn årlig av flokkuleringsmiddelet Magnafloc 155. Magnafloc 155 er et polyakrylamid. Polyakrylamid i seg selv er ikke særlig giftig. Derimot har den monomere akrylamiden vist seg å være nevro- og genotoksisk, og ha negativ konsekvens for havlevende organismer. Magnafloc 155 har vist seg å kunne inneholde 0.1% monoakrylamid.

EUs organ for mattrygghet har omtalt akrylamid som et folkehelseproblem¹⁷. Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning påpeker at "det er lite dokumentasjon på om polyakrylamid fra flokkuleringsmidler kan finnes i fisk og sjømat eller ikke". Med åpenbare kunnskapshull er det ikke ansvarlig å risikere utslipp av akrylamider med potensielt toksisk virkning i en nasjonal laksefjord. Konsekvensene dersom polyakrylamid og monoakrylamid akkumuleres i fisk vil være enorme for livet i Førdefjorden. Vi vil også vise til at den opprinnelige søknaden var på 10 – 15 tonn

¹⁵ http://www.vest24.no/Str_mforholdene_i_F_rdefjorden-5-82-13122.html

¹⁶ Naturvernforbundet: Nanopartiklar – Risiko ved utslipp av gruveavfall i Førdefjorden (14.01.2014)

¹⁷ http://www.nrk.no/livsstil/_-en-trussel-mot-folkehelsa-1.11808083

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Magnafloc 155 pr år, mens det er gitt løyve til 60 tonn pr år, uten ytterligere konsekvensutredning og høring. Å gi løyve til så kraftig økning av et potensielt sterkt miljøskadelig kjemikalium uten konsekvensutredning og høring kan være brudd på forskrift om konsekvensutredninger.

Tungmetaller

Engebøgruven vil medføre deponi av finmalt eklogitt og restrutil. Dette kan være en kilde til tungmetaller. I en rapport fra Norsk institutt for vannforskning (NIVA) referert av NIFES¹⁸ er det påvist at ved eklogittdeponi blir spesielt kadmium (Cd) og Mangan (Mn) oppkonsentrert i vannfasen. Undersøkelsene viser at etter 236 dager med deponering ble konsentrasjonen av kadmium i vann registrert til 3,59 µg/l. Kadmium er bioakkumulerende i skjell og krabbe, svært giftig, og kan skade indre organer og skjell i organismene, redusere reproduksjonsevnen og i noen forbindelser være kreftfremkallende.

Forskning fra Australia har vist at konsentrasjoner på 0,2 µg/l i vannfasen eller høyere, har gitt akkumulerte nivåer av kadmium i skjell opp til nivåer på 2 mg/kg. Dette er over kostholdsgrensen på 1 mg/kg. For blåskjell vil det bety at det må innføres kostholdsrestriksjoner og at de ikke er spiselige for mennesker. Dersom konsentrasjonen i deponiområdet i Førdefjorden tilsvarer NIVAs forsøk, vil dette få store langvarige konsekvenser for skjell og krabbe i og rundt deponiområdet. Vi vil også vise til at konsentrasjonen av kobber vil være dobbelt så høy i gruveslammet som i bunnsedimentet ellers, og vil være så høy (55,4 µg/kg) at deponiet vil få klassifiseringa "Dårlig" i følge Miljødirektoratets retningslinjer for forurensede sedimenter (ta2229).

E. MANGLENDE KUNNSKAP OM FJORD SOM NATURTYPE

Fjord er i Norsk Rødliste for naturtyper¹⁹ oppført med DD med begrunnelsen "Havner og fjordområder har gjennom lang tid blitt tilført forurensning fra ulike virksomheter og aktiviteter. Miljøgifter er avsatt på sjøbunnen og utgjør sammen med dagens utslipp en betydelig belastning på organismer og økosystem".

Kunnskapsgrunnlaget om tilstanden i norske fjorder er dårlig. Det foreligger ikke noen helhetlig vurdering av tilstanden for norske fjordområder og forurensning fra industri. Førdefjorden har ikke hatt større industrielle utslipp, slik som flere andre fjorder langs kysten har opplevd. Det å ta vare på fjordene som naturtype, og fjorder uten betydelig negativ miljømessig påvirkning er sentralt for å ivareta det norske naturmiljøet for framtida.

F. KONSEKVENSER FOR DYPVANNSFISK – BLÅLANGE OG PIGGHÅ

Hensyn til rødlistede arter – blålange og pigghå

¹⁸ NIFES: *Bakgrunnsnotat gruve drift og sjødeponi i Førdefjorden* (2015)

¹⁹ Artsdatabanken: *Norsk rødliste for naturtyper* (2011)

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Det er funnet flere rødlistede arter i Førdefjorden, knyttet direkte til deponiområdet. For blålange (sterkt truet – EN) og pigghå (kritisk truet – CR) blir det i tillatelsen påpekt at det først og fremst er overfiske som er grunngivelsen for at artsbestandene er truet.

Organisasjonene vil påpeke at Klima- og miljødepartementet med det går bort fra tankegangen om økosystemtilnærming og samlet belastning, som slått fast i Naturmangfoldloven²⁰, noe som er kritikkverdig og i strid med lovens § 10. Påvirkningsfaktorene på artsbestandene må sees som del av en helhet, og at pigghå og blålange er truet av overfiske er et dårlig argument for at det går greit å ytterligere påvirke bestandene negativt gjennom deponi av gruveavfall i Førdefjorden.

I sin høring til innsigelsessaken for planprosessen i Klima- og miljødepartementet²¹ konkluderte Miljødirektoratet at basert på miljøfaglige råd, frarådet de dumping av gruveavfall i Førdefjorden. Dette var særlig på grunn av forekomstene av blålange og pigghå. Undersøkelser har vist at det er gyteområder for blålange i fjorden som vil bli påvirket av det foreslåtte deponiet. En eventuell utryddelse av bestanden og gytefeltet vil være et brudd på naturmangfoldlovens § 5 (forvaltningsmål av arter) så lenge det ikke er knyttet sikkerhet til om det er en egen kystnær bestand eller ikke, og naturmangfoldlovens § 9 (Føre-var-prinsippet) da konsekvensene av å øke antallet trusler mot bestanden ikke er kjente, det er stor sjanse for at bestandene vil påvirkes negativt, og at dette ytterligere vil svekke bestandens levedyktighet i fjorden.

Utslipet i Førdefjorden kan også føre til at Norge ikke oppfyller sine forpliktelser etter Konvensjonen om biologisk mangfold, og vi viser til Direktoratet for Naturforvaltnings høringsuttale av 21.05.2012 til Nussirs omsøkte utslipp i Repparfjord²²:

"Norge er folkerettslig forpliktet til å følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). CBD er en global konvensjon som dekker både terrestrisk og marint biomangfold, innenfor nasjonal jurisdiksjon. I 2010 forpliktet Norge seg til nye globale mål for biomangfold mot 2020 (Aichi-målene), herunder mål 4 som omhandler bærekraftig produksjon og forbruk, samt at virkningene av bruken av naturressurser holdes godt innenfor trygge økologiske grenser.

Det foreslåtte tiltaket strider imot overordnede prinsipper under Konvensjonen om biologisk mangfold om bærekraftig bruk, føre-var-prinsipp og økosystemtilnærming generelt. Det strider samtidig spesielt imot Aichi-mål 4 som beskrevet over."

De samme vurderingene må selvsagt også gjelde utslippsløvet til Førdefjorden, og vi kan ikke se at dette er vurdert av departementet.

G. MANGLENDE KRAV AV TILBAKEFYLLING SOM ALTERNATIV - OG BRUK AV SJØDEPONI I GRUVENÆRINGEN

²⁰ Stortinget: *Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)* (2009) § 10
Økosystemtilnærming og samlet belastning

²¹ Miljødirektoratet: *Tilleggsundersøkelser i Førdefjorden – høring i innsigelsesak* (2014)

²² Direktoratet for Naturforvaltning: *Høring av søknad om tillatelse til drift av kobbergruve i Kvalsund kommune - Nussir ASA (21.05.2012)*

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Alternativ bruk av avgangsmasser

Det er i konsekvensutredningsprosessen gjort utredninger som viser at deler av restmassene som i dag er tenkt dumpet i deponi i Førdefjorden kan minimeres gjennom alternativ bruk av massene, underjordsdrift og tilbakefylling av massene.

I kommunikasjonen av vedtaket uttaler Klima- og miljødepartementet kun at "Bedriften skal rapportere årlig til Miljødirektoratet om aktiviteter for å fremme bruk av avgang og gråberg og om avsetning av avgangsmasser og gråberg til alternativt formål". Dette er en svært svak formulering, som i praksis åpner for at det ikke skal gjennomføres alternativ bruk av restmassen med mindre dette er regningssvarende, og vil i praksis ikke bli gjennomført av gruveselskapet.

Klima- og miljødepartementet har valgt å ikke sette noe krav om bruk av massene. Dette viser manglende evne til å stille krav for å utvikle en mer miljøvennlig gruveindustri. I 2008 vedtok Indiske myndigheter en null-avfalls-strategi, gjengitt som del av deres National Mineral Policy²³, hvor de slår fast at Null avfall fra gruveindustrien innføres som et nasjonalt mål, med effektive institusjonelle rammeverk for å følge det opp²⁴.

Bruk av sjødeponi i gruveindustrien

Norge er ett av fem land i verden som lar gruveindustrien få deponere avfallet sitt i sjø. De fire andre er Indonesia, Chile, Tyrkia og Papua Ny Guinea. Av disse er Norge landet som deponerer gruveavfall på de grunneste områdene. I Tyrkia, Indonesia og Papua Ny Guinea ligger deponiene på 1000 – 4000 meters dyp. Det planlagte deponiet i Førdefjorden vil ligge på rundt 300 meters dyp, i de biologisk mest aktive områdene i havet, og i en nasjonal laksefjord. Verdensbankens retningslinjer for gruveindustri sier at "grunne" sjødeponi er uakseptabel internasjonal industripraksis, og de godtar bare dype sjødeponi under helt spesielle forhold. Bakgrunnsdokumenter viser at "grunne" kan tolkes som deponi grunnere enn ca 400 meter.²⁵

FNs Internasjonale havorganisasjon (IMO) slår fast at "gruveavgang i sjødeponi vil kvele alt liv på bunnen, ødelegge habitatene, gi kraftig negativ virkning på det biologiske mangfoldet og antallet organismer"²⁶. Det er å gå i motsatt retning av resten av verden å dumpe gruveavfall i en nasjonal laksefjord, spesielt på fjorddybder grunnere enn det anerkjente internasjonale organisasjoner aksepterer.

H. KONSEKVENSER FOR MATTRYGGHET

I sin vurdering har Klima- og miljødepartementet konkludert med at "det er lite sannsynlig at den planlagte deponeringen i Førdefjorden vil ha negativ effekt på sjømat".

²³ Government of India, Ministry of Mines: *NATIONAL MINERAL POLICY* (2008)

²⁴ "Zero waste mining will be the national goal (...) There shall be an adequate and effective legal and institutional framework mandating zero-waste mining as the ultimate goal (...)"

²⁵ Verdensbanken: *Environmental, Health and Safety Guidelines for Mining*, World bank group 2009

²⁶ FNs havorganisasjon – IMO (2012)

Klage på vedtak – Gruvedrift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponering av gruveavfall i Førdefjorden

Dette til tross for at NIFES i sitt innspill til prosessen²⁷ påpeker kunnskapsmangel knyttet til hvordan kjemikalier, nanopartikler og tungmetaller påvirker organismene i fjorden.

Som påpekt tidligere (D. Konsekvenser av miljøgifter) vil deponiet kunne få store konsekvenser for mattryggheten i fjorden, med mulige kostholdsbegrensninger som følge. I Norske fjorder brukes hvert år millioner av kroner på opprydding av gamle miljøsynder i norske havner og fjorder. Organisasjonene vil peke på at det er merkelig at store summer settes av for å rense opp i forurensning fra gamle dager, mens det i Førdefjorden åpnes for et nytt stort forurensningsprosjekt.

I. MANGLENDE VURDERING AV GRUNNLOVENS PARAGRAF 112.

Vi vil her vise til vurderinger fra jurister som sier at det er sterkt problematisk at grunnlovens paragraf 112 ikke er vurdert, og vi siterer fra en artikkel av Halfdan Mellbye som er faglig ansvarlig for faget Havbruksjus ved Universitetet i Bergen:

”Vedtaket som godkjenner gruveprosjektet og etableringen av fjorddeponiet er problematiske i forhold til Grunnlovens § 112 av to grunner:

1. Fjorddeponiet skader miljøet i fjorden og kan ha skadevirkninger for det biologiske mangfoldet på en rekke ulike måter. Miljøskaden i fjorden vil være permanent, og det samme kan gjelde andre negative miljøeffekter.
2. Gruvedriften vil fjerne mineralressursene i fjellet slik at disse går tapt for fremtidige generasjoner. Grunnlovsbestemmelsen forbyr ikke at naturressurser utvinnes, men hensynet til etterslekten må vurderes og tas hensyn til. Etter Grunnlovens § 112 er det ikke tilstrekkelig for å rettferdiggjøre utvinningen av naturressursene at dette gir inntekter og arbeidsplasser mens utvinningen pågår.

Det kan derfor ikke være tvil om at bestemmelsen i Grunnloven § 112 er relevant for vurderingen av saken.”²⁸

På bakgrunn av de overnevnte punkter mener Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe at det er grunnlag for å trekke tilbake tillatelsen om gruve drift i Engebøfjellet og utslippstillatelse for deponi i Førdefjorden.

---

²⁷ NIFES: *Gruvedrift og sjødeponi i Førdefjorden, anbefalinger for å vurdere sjømattrygghetift prosesskjemikalier og metaller* (2015)

²⁸ Vedtak om fjorddeponi i Førdefjorden og Grunnlovens § 112, Halfdan Mellbye 04.05.2015 - <http://fiskejuss.no/2015/05/vedtak-om-fjorddeponi-i-fordefjorden-og-grunnlovens-§-112>